К. О. Утенкова,
к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку та аудиту,
Харківський національний аграрний університет імені В. В. Докучаєва, м. Харків
ORCID ID: 0000-0001-9097-5431

DOI: 10.32702/2306-6806.2020.9.64

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АГРАРНОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ

К. Utenkova,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of accounting
and audit, Kharkiv National Agrarian University named after V. V. Dokuchaiev, Kharkiv

CONCEPTUAL BASES OF FORMATION OF DEVELOPMENT STRATEGY ECONOMIC SECURITY
OF THE AGRICULTURAL SECTOR OF UKRAINE

Метою статті є обґрунтування теоретичних та методологічних засад формування стратегії розвитку економічної безпеки аграрного сектора України.

Для вирішення визначених завдань у процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи, а саме: діалектичний метод пізнання економічних явищ, принципи економічної теорії щодо економічної безпеки; методи теоретичного узагальнення та порівняння використовувались у процесі опрацювання літературних джерел та вивчення поставлених питань; абстрактно-логічний для теоретичного узагальнення висновків та аналізу результатів дослідження.

Подальше входження до світового економічного простору потребує вдосконалення аграрної політики, розвитку аграрного сектора економіки України, спрямованого на формування ефективного, соціально спрямованого сектора, здатного задовольнити потреби внутрішнього ринку та забезпечити провідні позиції на світовому ринку сільськогосподарської продукції і продовольства.

Визначено, що одним із першочергових завдань сьогодення є розробка нормативного документа, який визначатиме ключові аспекти подальшого зміцнення економічної безпеки аграрного сектора і буде складовою аграрної політики України.

Результати проведеного дослідження дали підстави для формулювання концептуальних засад стратегії розвитку економічної безпеки аграрного сектора України та механізму її реалізації. Досягнення головної мети стратегії передбачає формування дієвого механізму управління економічною безпекою аграрного сектора України, що має стати чинником ефективної аграрної політики. Однією з вагомих переваг запропонованої стратегії є складова моніторингу.

Застосування паспортизації економічної безпеки є водночас і інструментом виміру певних індикаторів стану економічної безпеки загалом або окремих її складових. Моніторинг таких індикаторів забезпечує інформацією щодо руху в напрямі досягнення встановлених критеріїв економічної безпеки аграрного сектора.

The purpose of the article is to substantiate the theoretical and methodological principles of forming a strategy for the development of economic security of the agricultural sector in Ukraine.

To solve the defined problems in the process of research general scientific and special methods, namely: dialectical method of knowledge of economic phenomena, principles of economic theory as to the economic security were used; methods of theoretical generalization and comparison were applied in the process of elaborating literary sources and studying the questions raised; abstract-logical method was used for the theoretical generalization of conclusions and the analysis of research results.

Further entering the world economic space requires the improvement of agricultural policy, the development of the agricultural sector of Ukraine's economy aimed at forming the efficient, socially oriented sector capable of meeting the needs of the domestic market and ensuring a leading position in the world market of agricultural products and food.

It is determined that one of the priority tasks of today is the elaboration of a regulatory document that will determine the key aspects of further strengthening the economic security of the agricultural sector and will be a part of Ukraine's agricultural policy.

The results of the study gave grounds for formulating the conceptual foundations of the strategy for the development of economic security of the agricultural sector in Ukraine as well as the mechanism of its implementation. Achieving the main goal of the strategy involves the formation of an effective mechanism for managing the economic security of the agricultural sector in Ukraine, which should be a factor in effective agricultural policy. One of the significant advantages of the proposed strategy is the monitoring component.

The application of economic security certification is at the same time a tool for measuring certain indicators of the state of economic security as a whole or its separate components. Monitoring such indicators provides information as to the movement towards achieving the established criteria of economic security of the agricultural sector.

Ключові слова: економічна безпека, аграрний сектор, стратегія розвитку, аграрна політика, моніторинг, паспорт загроз.

Key words: economic security, agricultural sector, development strategy, agricultural policy, monitoring, passport of threats.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Аграрна політика являє собою курс та систему заходів, спрямованих на інтенсивний розвиток продуктивних сил села, удосконалення або докорінну зміну існуючих там форм власності, поліпшення умов життя й побуту його мешканців, забезпечення сировиною промисловості та ін. Аграрна політика держави є важливим складовим елементом соціально-економічної політики держави та передбачає наукове обґрунтування стратегії і тактики розвитку аграрних відносин, економічне обґрунтування шляхів розвитку села [1].

Для аграрної політики України на сучасному етапі характерною є відсутність єдиного законодавчого акта, який би вичерпно прописував цілі та завдання аграрної політики України в довгостроковій перспективі.

Починаючи з 1990 р., було прийнято велику кількість нормативних актів, де визначено окрему роль сільського господарства, його суб'єктів, декларовано певні принципи розвитку тощо. Однак комплексний нормативно-правовий акт відсутній, а частина документів взагалі суперечать один одному.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ПУБЛІКАЦІЙ І ДОСЛІДЖЕНЬ

Прийнята у 2007 р. "Державна комплексна програма розвитку українського села до 2015 року" була першим стратегічним документом, що містив конкретні цільові показники, але наслідки світової фінансової кризи 2008 р. так і не дозволили досягти поставлених цілей.

У 2015 році припинив дію Закон України "Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року", що призвело до втрати принципів послідовності, етапності й системності формування аграрного законодавства як основних інституційних інструментів реалізації державної аграрної політики [2].

Єдина комплексна стратегія і план дій з розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на 2015—2020 рр. мали декларативний характер і охоплювали 10 стратегічних пріоритетів, у т.ч. ті, які не входять до компетенції Міністерства аграрної політики і продовольства, як-от: освіта, екологія й торгівля. Це, зокрема, такі пріоритети: 1. Діловий клімат і проти-

дія корупції, створення стабільної правової системи, що відповідає міжнародним та європейським стандартам, зокрема шляхом виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. 2. Земельна реформа. 3. Інституційна реформа Мінагрополітики, державних підприємств, установ, організацій, що належать до сфери його управління. 4. Продовольча безпека. 5. Оподаткування. 6. Розвиток агропродовольчих ланцюгів доданої вартості. 7. Сільський розвиток — відродження українського села. 8. Доступ до міжнародних ринків, торговельна політика та просування експорту. 9. Аграрна наука, освіта, інновації та дорадчі послуги. 10. Захист довкілля та управління природними ресурсами, зокрема лісовим та рибним господарством [3].

Ми поділяємо думку В.М. Онегіної, Н.В. Шибаєвої [4], які зазначають, що законодавче забезпечення державної аграрної політики в Україні є фрагментарним, узгодженим, а іноді — суперечливим. Виробники сільськогосподарської продукції працюють в умовах високого рівня юридичної, регуляторної та політичної невизначеності.

Для вдосконалення аграрного виробництва це має принципове значення, оскільки необхідно прискорити стимулювання інвестицій у галузь, забезпечити тут повну зайнятість трудових ресурсів, стимулювати експорт, впливати на рівень цін та їх паритет, підтримувати стабільні доходи товаровиробників, домогтися перерозподілу бюджетних коштів на користь агропромислового комплексу з урахуванням його реальної ролі в народногосподарському комплексі країни [5].

Науковці П.Т. Саблук і Ю.Я. Лузан зазначають, що останніми роками незгодженість і нестабільність дії зазначених та інших інституційних складових аграрної політики стали основною причиною значного ослаблення синергії ефективного розвитку аграрного сектора економіки, посилення протиріч у системі економічних інтересів і між учасниками аграрного ринку, і з державою, загрозливого стану у тваринництві та в деяких інших продуктивних підкомплексах. Такі тенденції не дозволяють організувати раціональне забезпечення населення продуктами харчування, призводять до втрати

Рис. 1. Склад суб'єктів формування аграрної політики в Україні

Джерело: складено автором.

робочих місць, деградації сільського населення України та вимирання українських сіл.

Отже, проблема комплексного регулювання економічної безпеки аграрного сектора повною мірою не вирішена і потребує подальших досліджень.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є обґрунтування теоретичних та методологічних засад формування стратегії розвитку економічної безпеки аграрного сектора України.

ВИКЛАД ОСНОВНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Необхідно констатувати, що аграрну політику України можна охарактеризувати як ситуативну чи безсистемну, якій часто притаманні ситуативні й неузгоджені рішення, що слабо корелюють із загальнонаціональними і глобальними цілями та завданнями. Така неузгодженість і відсутність єдиного нормативного регулятора пояснюється наявністю неструктурованого поля суб'єктів, що визначають аграрну політику галузі (рис. 1).

Подальше входження до світового економічного простору потребує вдосконалення аграрної політики, розвитку аграрного сектора економіки України, спрямованого на формування ефективного, соціально спрямованого сектора, здатного задовольнити потреби внутрішнього ринку та забезпечити провідні позиції на світовому ринку сільськогосподарської продукції і продовольства. Передусім Україна повинна запропонувати якісну продукцію переробки, готові товари з конкурентними перевагами, а не виступати в ролі постачальника сировини. Крім того, конкурентоспроможне аграрне виробництво сільськогосподарської продукції можливе за умови взаємозв'язку і взаємозалежності будь-яких економічних, політичних, соціальних та інших чинників, що впливають на його становлення [6].

Позитивним прикладом щодо формування аграрної політики може бути досвід країн ЄС, які мають Спільну аграрну політику, основні положення якої зафіксовані у ст. 39 Римського договору.

Утворена в 1962 р. Спільна аграрна політика ЄС (САП ЄС) являє собою партнерство між сільським господарством та суспільством, а також між Європою та її фермерами.

Метою створення Спільної аграрної політики ЄС перш за все є [7]:

- підтримка фермерів та підвищення продуктивності сільського господарства, забезпечення стабільного постачання доступної їжі;
- захист фермерів Європейського Союзу, забезпечення їх добробуту;
- допомога в боротьбі зі змінами клімату та стійке управління природними ресурсами;
- підтримка розвитку сільських територій ЄС;
- підтримка аграрної економіки за допомогою сприяння створенню робочих місць в агропродовольчій та суміжних галузях.

САП ЄС регулюється та фінансується на європейському рівні за рахунок коштів бюджету ЄС. Спільною аграрною політикою керує єдиний орган — відділ Європейської комісії з питань сільського господарства та розвитку сільських територій.

Аграрна політика ЄС ґрунтується на розумінні того, що сільське господарство має певні особливості порівняно з іншими галузями, оскільки:

- попри важливість виробництва продуктів харчування, дохід фермерів приблизно на 40 % нижчий порівняно з іншими галузями;
 - сільське господарство більшою мірою залежить від погодних та кліматичних умов, ніж інші сфери;
 - існує значний часовий розрив між затратами виробництва й отриманням доходів від реалізації продукції.
- Державна підтримка сільського господарства в країнах ЄС, з врахуванням зазначеного вище, передбачає:
- підтримку за допомогою прямих платежів, що забезпечує стабільність доходів та заохочує фермерів займатися екологічно чистим землеробством і розвитком сільських територій;

— ринкові заходи боротьби зі складними ситуаціями на ринку, такими як раптове падіння попиту або падіння цін унаслідок тимчасової надмірної пропозиції на ринку;

— реалізацію національних і регіональних програм розвитку сільського населення та сільських територій.

За даними офіційного сайту Європейського Союзу, у ЄС функціонує близько 10 млн ферм, де постійно працює 22 млн осіб [7].

Спільна сільськогосподарська політика фінансується за рахунок двох фондів, що створені із бюджету ЄС, а саме: Європейського аграрного гарантійного фонду (European agricultural guarantee fund); Європейського аграрного фонду розвитку сільських територій (European agricultural fund for rural development).

Спільна аграрна політика поєднує соціальні, економічні та екологічні підходи на шляху досягнення стійкої системи сільського господарства в ЄС. Означені вектори спрямовані на вирішення першочергових проблем, які стоять перед ЄС у найближчі роки. Сприяючи вирішенню цих викликів, САП забезпечує збереження ключової ролі сільського господарства в Європі.

Необхідно також звернути увагу на швидке реагування регулювального органу САП ЄС на нові загрози, що мають вплив на розвиток аграрного сектора. Зокрема, у травні 2020 р. Єврокомісія запропонувала посилення бюджету ЄС через кризу, яка була спричинена коронавірусом у 2020 р. Крім того, Комісія має намір посилити низку програм, включаючи спільну сільськогосподарську політику. За рахунок унесення 4 млрд євро Комісія має на меті посилити стійкість аграрного і рибного секторів та забезпечити необхідні можливості для управління кризовими ситуаціями.

Таким чином, європейський аграрний сектор обмежений інституційними нормами Спільної аграрної політики, яка є гарантом позитивних змін у сільському господарстві та "захисником" інтересів фермерів в умовах жорсткої ринкової конкуренції [8].

Однак, аграрний сектор України сьогодні не має ні чіткої стратегії розвитку, ні послідовної та обґрунтованої аграрної політики.

Унаслідок кризових явищ, поглиблення деструктивних процесів у сільському господарстві країни відбулося зниження ефективності, що переконливо свідчить про необхідність розроблення стратегічних напрямів докорінної модернізації його галузей на основі застосування системи інноваційних проектів, раціонального використання земельних ресурсів, матеріально-технічної бази, робочої сили українського села [2].

У цьому контексті одним із першочергових завдань сьогодення є розробка нормативного документа, що визначатиме ключові аспекти подальшого зміцнення економічної безпеки аграрного сектора і буде складовою аграрної політики України.

Результати досліджень підтверджують необхідність формування єдиного підходу до управління механізмом економічної безпеки аграрного сектора. На нашу думку, розробка Стратегії розвитку економічної безпеки аграрного сектора дозволить визначити головні вектори подальшого розвитку галузі та розробити ефективний механізм управління економічною безпекою аграрного сектора і на рівні окремих суб'єктів господарювання, і на рівні держави загалом.

Стратегія формування економічної безпеки аграрної сфери має визначити шляхи, за якими передбачено виведення економіки сільського господарства на динамічне зростання та розробку механізму реалізації заходів щодо формування економічної безпеки аграрної сфери [9].

Базовими передумовами розробки Стратегії розвитку економічної безпеки мають стати такі положення:

1. Стратегія повинна мати статус офіційного нормативного документа і передбачати певні часові орієнтири виконання.

2. Стратегію слід узгоджувати із основними напрямами аграрної політики України.

3. Необхідність існування єдиного координатора з питань розвитку економічної безпеки.

4. Механізм виконання стратегії має бути чітко прописаний, а також визначено коло осіб, що несуть відповідальність за її дотримання чи виконання.

Результати наших досліджень дозволили сформулювати концептуальні засади розробки Стратегії розвитку економічної безпеки аграрного сектора України, яка матиме такий вигляд.

Стратегія розвитку економічної безпеки аграрного сектора України на 2021—2025 рр.

1. Загальні положення.

1.1. Мета стратегії — формування дієвого механізму управління економічною безпекою аграрного сектора України як складової ефективної аграрної політики.

1.2. Завдання стратегії:

— забезпечення стабільності функціонування та прогресивного розвитку аграрного сектора;

— забезпечення захисту від зовнішніх і внутрішніх загроз;

— створення умов для досягнення Цілей сталого розвитку;

— формування підґрунтя для подальшої інтеграції України у світове співтовариство і виконання умов Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

1.3. Принципи економічної безпеки.

Функціонування системи економічної безпеки аграрного сектора повинно базуватися на таких принципах:

— законності — при формуванні механізму економічної безпеки мають бути використані лише дозволені законом методи, прийоми, способи;

— економічної доцільності — витрати на формування механізму економічної безпеки аграрного сектора повинні бути порівнюваними з очікуваними вигодами від його функціонування;

— безперервності — функціонування механізму економічної безпеки аграрного сектора мусить мати перманентний характер, тобто система постійно виявляє загрози і небезпеки, реагує на них, запобігає ризику виникнення нових тощо;

— координації — організація взаємодії на всіх рівнях системи економічної безпеки аграрного сектора, узгодженість дій, підпорядкованість єдиній меті і підконтрольність підсистем вищому керівництву системи;

— професіоналізму — залучення висококваліфікованих фахівців, що володіють необхідними знаннями і навичками, у т.ч. передовими сучасними досягненнями у сфері забезпечення економічної безпеки;

— поєднання превентивних і реактивних заходів — система економічної безпеки аграрного сектора має бути спроможна нейтралізувати існуючі загрози чи небезпеки, а також виявити потенційні загрози та здійснити їх профілактику;

— адаптивності — спроможність механізму економічної безпеки аграрного сектора адаптуватися до змін факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, пристосовуватися до різних сценаріїв розвитку подій і реагувати на них;

— своєчасності й адекватності заходів — система економічної безпеки аграрного сектора має забезпечити своєчасне попередження впливу негативних факторів, вживання профілактичних заходів на тих етапах, коли загроза ще не виникла, за умови, що здійснені заходи мають бути адекватні (рівнозначні) тій загрозі чи небезпеці, що виникла або може виникнути;

— балансу економічних інтересів — система економічної безпеки аграрного сектора повинна враховувати інтереси всіх її суб'єктів, не надаючи переваги окремим з них.

1.4. Складові економічної безпеки аграрного сектора.

Для подальшого розвитку економічної безпеки аграрного сектора функціональними складовими економічної безпеки вважати такі: фінансова, кадрово-інтелектуальна, виробничо-технологічна, політико-правова, безпека прийняття рішень і захищеність інформації, екологічна, інвестиційно-інноваційна, соціальна, маркетингова, ресурсно-технічна, енергетична, продовольча, транспортна, зовнішньоекономічна.

1.5. Основними загрозами для економічної безпеки аграрного сектора України вважати такі:

- непомірковані зміни в законодавстві;
- неефективний механізм державної підтримки аграрного виробництва;
- диспаритет цін;
- значний податковий тиск;
- втрата ринків збуту;
- низька конкурентоспроможність продукції;
- нестабільна політична ситуація;
- відсутність належної системи захисту від потенційних зовнішніх небезпек;
- несприятливі погодно-кліматичні умови;
- корупція;
- низький рівень доступності кредитних ресурсів;
- погіршення фінансових показників діяльності;
- непрофесійність керівництва підприємств аграрного сектора;
- низький рівень кваліфікації працівників;
- відтік кваліфікованих працівників;
- суттєво зношена і морально застаріла технічна база;

- використання непрогресивних технологій виробництва, технологічне відставання;
- виснаження земельних угідь.

2. Напрями реалізації стратегії.

Подальший розвиток економічної безпеки аграрного сектора України можна забезпечити завдяки реалізації таких передумов:

2.1. Створення належного нормативно-правового підґрунтя для реалізації пріоритетних завдань аграрної політики. Подальший розвиток регуляторної політики в аграрному секторі.

2.2. Регулювання ринку землі як основного засобу виробництва, з урахуванням інтересів виробників сільськогосподарської продукції, а також створення умов, що запобігатимуть придбанню земель сільськогосподарського призначення іноземними громадянами. Забезпечення достовірності земельного кадастру, запровадження об'єктивного ціноутворення на ринку землі, удосконалення земельних орендних відносин.

2.3. Обмеження експансії агрохолдингів для попередження подальшого поширення негативних наслідків їх деструктивного впливу (монополізація ринку, недобросовісна конкуренція, недоотримання коштів до місцевих бюджетів, суттєві втрати доданої вартості від експорту сировини тощо).

2.4. Вихід із сировинної стадії, що характеризується низькою часткою доданої вартості і виснаженням земельних та інших природних ресурсів. Рух у напрямі створення товарів з високою доданою вартістю.

2.5. Удосконалення податкової політики в аграрному секторі для оптимізації податкового навантаження на виробників сільськогосподарської продукції.

2.6. Забезпечення достатніх обсягів державної підтримки аграрного сектора, здійснення її на постійних засадах і доступних умовах. Подальше розширення напрямів державної підтримки, а також збільшення її обсягів до необхідних меж.

2.7. Формування фінансово-кредитного забезпечення розвитку аграрного сектора на інституційних засадах за допомогою створення системи земельно-іпотечного кредитування, надання пільгових кредитів, часткової компенсації вартості кредитів. Формування сис-

теми мікрокредитування дрібних сільськогосподарських виробників.

2.8. Упровадження ресурсоощадних та екологічно чистих технологій виробництва сільськогосподарської продукції для підвищення конкурентоспроможності продукції і розширення ринків збуту, а також позитивного впливу на збереження довкілля та відновлення родючості ґрунтів.

2.9. Подальше поглиблення співпраці із ЄС у напрямі формування спільної аграрної політики, а також наближення законодавства України до законодавства ЄС.

2.10. Запровадження комплексного регулювання розвитку аграрної економіки та сільських територій для відновлення останніх, поліпшення умов життєзабезпечення сільських жителів. Створення сприятливих умов для підвищення престижності праці на селі, залучення молодих спеціалістів.

2.11. Створення передумов для подальшого розвитку аграрної науки й освіти, що забезпечить розробку і впровадження передових технологій виробництва сільськогосподарської продукції, ефективну реалізацію кадрової складової безпеки, дозволить здійснювати управління економічною безпекою на науково обґрунтованих засадах. Сприяння розвитку мережі дорадницьких послуг.

2.12. Забезпечення подальшого розвитку органічного виробництва, що є однією з умов виконання цілі сталого розвитку "Подолання голоду, розвиток сільськогосподарства", а саме — завдання щодо забезпечення створення стійких систем виробництва продуктів харчування, що сприяють збереженню екосистем і поступово поліпшують якість земель та ґрунтів.

2.13. Створення сприятливих умов для розвитку галузі тваринництва для забезпечення споживання продукції тваринного походження у межах науково обґрунтованих норм шляхом зростання кількості підприємств, що займаються тваринництвом, збільшення кількості поголів'я тварин, підвищення їх продуктивності тощо.

2.14. Удосконалення системи ціноутворення, яка є передумовою прогресивного розвитку аграрного сектора. Забезпечення цінової рівноваги в аграрному секторі.

2.15. Розвиток експортної стратегії аграрного сектора як складової Експортної стратегії України, що має стати надійним підґрунтям для зовнішньої торгівлі продукцією сільськогосподарського виробництва.

2.16. Створення сприятливого інвестиційного клімату для виробників сільськогосподарської продукції, а також ефективне регулювання інвестиційної діяльності в аграрному секторі економіки.

2.17. Подальша робота в напрямі формування суб'єктів забезпечення економічної безпеки аграрного сектора. Популяризація створення відповідних підрозділів, служб тощо.

3. Моніторинг виконання стратегічних цілей і завдань.

Успішне виконання стратегічних цілей і завдань передбачає створення дієвого механізму моніторингу стану економічної безпеки аграрного сектора і реалізації стратегії. Моніторинг виконання стратегічних цілей і завдань повинен стати одним з постійних елементів управління економічною безпекою. За результатами такого моніторингу мають бути ухвалені рішення щодо продовження виконання окреслених напрямів реалізації стратегії або необхідності їх коригування для досягнення належного рівня економічної безпеки аграрного сектора.

У зв'язку з винятковою важливістю своєчасного отримання достовірної і повної інформації про стан економічної безпеки аграрного сектора, доцільно запровадити інститут паспортизації економічної безпеки аграрних підприємств, що є не лише надійним інструментом моніторингу ефективності управління механізмом економічної безпеки, а й дає змогу узагальнити інформацію в розрізі регіону чи аграрного сектора загалом.

Упровадженню паспортизації на рівні аграрного сектора повинен передувати комплекс заходів організаційно-консультативного характеру з метою наукового обґрунтування кожної позиції паспорта економічної безпеки.

Запровадження системи моніторингу економічної безпеки аграрного сектора дозволить оцінити якісні і кількісні зміни стану економічної безпеки, виявити й оцінити ключові загрози, скоригувати за необхідності напрями або окремі аспекти затвердженої стратегії, а також стане надійним підґрунтям для формування стратегічного плану розвитку економічної безпеки аграрного сектора на наступний період.

ВИСНОВКИ

Таким чином, результати проведеного дослідження дали підстави для формулювання концептуальних засад розробки Стратегії розвитку економічної безпеки аграрного сектора України на 2021—2025 рр. та механізму її реалізації. Досягнення головної мети стратегії передбачає формування дієвого механізму управління економічною безпекою аграрного сектора України, що має стати чинником ефективної аграрної політики.

Однією з вагомих переваг запропонованої стратегії є складова моніторингу, оскільки значна частина існуючих стратегій, у т.ч. і таких, що стосуються розвитку аграрного сектора України, є суто декларативними. На нашу думку, головною умовою виконання будь-якої стратегії є наявність певних критеріїв її досягнення.

Позитивним прикладом у цьому контексті можуть бути Цілі сталого розвитку до 2030 р., моніторинг виконання яких здійснюють за допомогою аналізу досягнення певних індикаторів і їх порівняння з цільовими орієнтирами по роках [10].

Застосування паспортизації економічної безпеки є водночас і інструментом виміру певних індикаторів стану економічної безпеки в цілому або окремих її складових. Моніторинг таких індикаторів забезпечує інформацією щодо руху в напрямі досягнення встановлених критеріїв економічної безпеки аграрного сектора. Зазначене вище обґрунтовує доцільність подальшого розвитку інституту паспортизації економічної безпеки аграрного сектора, що сприятиме вирішенню проблеми управління механізмом економічної безпеки.

Щоб запропоновану стратегію було затверджено і в майбутньому впроваджено, необхідне у подальше обґрунтування її теоретичних положень за участю представників усіх суб'єктів аграрного сектора. Потрібно визначити спільну мету, досягнення якої неможливо без подальшого розвитку економічної безпеки аграрного сектора. Слід сформулювати в суб'єктах аграрних відносин розуміння того, що бажані темпи соціально-економічного розвитку аграрного сектора економіки значною мірою залежатимуть від реалізації запропонованих стратегічних напрямів. Подальша популяризація вчення про економічну безпеку є надзвичайно важливою, що зумовлено недостатнім рівнем усвідомлення глибини існуючих проблем і перешкод на шляху до сталого розвитку аграрного сектора України.

Література:

1. Аграрна політика. Вікіпедія (2020). <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%80%D0%BD%D0%B0%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0>
2. Саблук П.Т., Лузан Ю.Я. Аграрна політика та чинники її реалізації. Економіка АПК. 2019. № 10. С. 6—17. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201910006>
3. Міністерство аграрної політики і продовольства. Єдина комплексна стратегія та план дій розвитку сільського господарства та сільських територій в Ук-

раїні на 2015—2020 роки (проект). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/NT1978>

4. Онєгіна В.М., Шибаєва Н.В. Інституційна основа аграрної політики: українські реалії й досвід США та ЄС. Економіка АПК. 2016. № 1. С. 18—24.

5. Довжик О.О. Державна регулятивна аграрна політика в контексті світового досвіду. Економіка і суспільство. 2016. № 2. С. 97—102. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/2_ukr/18.pdf

6. Щуревиц Л.М. Пріоритети аграрної політики України у контексті європейської інтеграції. Збірник наукових праць НАДУ. 2017. Вип. 2. С. 105—122.

7. The common agricultural policy at a glance. An official website of the European Union. https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/cap-glance_en

8. Зінчук Т.О. Сучасна парадигма спільної аграрної політики ЄС як протидія глобальним викликам та дезінтеграції. Економіка АПК. 2017. № 10. С. 78—85.

9. Жмуденко В.О. Економічна безпека аграрної сфери на регіональному рівні: стратегія та концептуальна модель формування. URL: <http://jrnlnau.edu.ua/index.php/PPEI/article/view/310/299>

10. Цілі сталого розвитку: Україна. Національна доповідь. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. 2017. URL: http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf

References:

1. Wikipedia (2020), "Agrarian policy", available at: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%80%D0%BD%D0%B0%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0> (Accessed 30 August 2020).
2. Sabluk, P.T. and Luzan, Yu.Ia. (2019), "Agrarian policy and factors of its implementation", *Ekonomika APK*, vol. 10, pp. 6—17. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201910006>
3. Ministry of Agrarian Policy and Food (2015), "The only comprehensive strategy and action plan for the development of agriculture and rural areas in Ukraine for 2015—2020", available at: <https://ips.ligazakon.net/document/NT1978> (Accessed 30 August 2020).
4. Onieghina, V.M. and Shybaieva, N.V. (2016), "Institutional basis of agrarian policy: Ukrainian realities and experience of the USA and the EU", *Ekonomika APK*, vol. 1, pp. 18—24.
5. Dovzhyk, O.O. (2016), "State regulatory agricultural policy in the context of world experience", *Ekonomika i suspilstvo*, vol. 2, pp. 97—102, available at: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/2_ukr/18.pdf (Accessed 30 August 2020).
6. Shchurevych, L.M. (2017), "Priorities of Ukraine's agricultural policy in the context of European integration", *Zbirnyk naukovykh prats NADU*, vol. 2, pp. 105—122.
7. European Union (2020), "The common agricultural policy at a glance", available at: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/cap-glance_en (Accessed 30 August 2020).
8. Zinchuk, T.O. (2017), "The modern paradigm of the EU common agricultural policy as a response to global challenges and disintegration", *Ekonomika APK*, vol. 10, pp. 78—85.
9. Zhmudenko, V.O. (2011), "Economic security of the agricultural sector at the regional level: strategy and conceptual model of formation", available at: <http://jrnlnau.edu.ua/index.php/PPEI/article/view/310/299> (Accessed 30 August 2020).
10. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2017), "Sustainable Development Goals: Ukraine. National report", available at: http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf (Accessed 30 August 2020).

Стаття надійшла до редакції 07.09.2020 р.